

háztartási cikkek. Sajnálatraméltó eltévelyedések, lapos pohárköszöntők és sok faragóművészet székelő kapukról átültetve. De sehol valami megkapóan egyszerű jele a kegyeletnek, az örökké tartó fájdalomnak, annak, hogy a művészen átviharzott egy-egy pillanatra a nagy vérzivatar. És különösképpen hiánya az architektónikus tudásnak, annak, ami nem a felszínen lebeg, hanem az anyagot a maga masszív erejével fogja meg és egész tömegéből fejt ki egyetlen szuverén gondolatát. Ebből a pályázatból alig-alig fog az utókorhoz szólni tudni akárcsak egyetlen memento is.

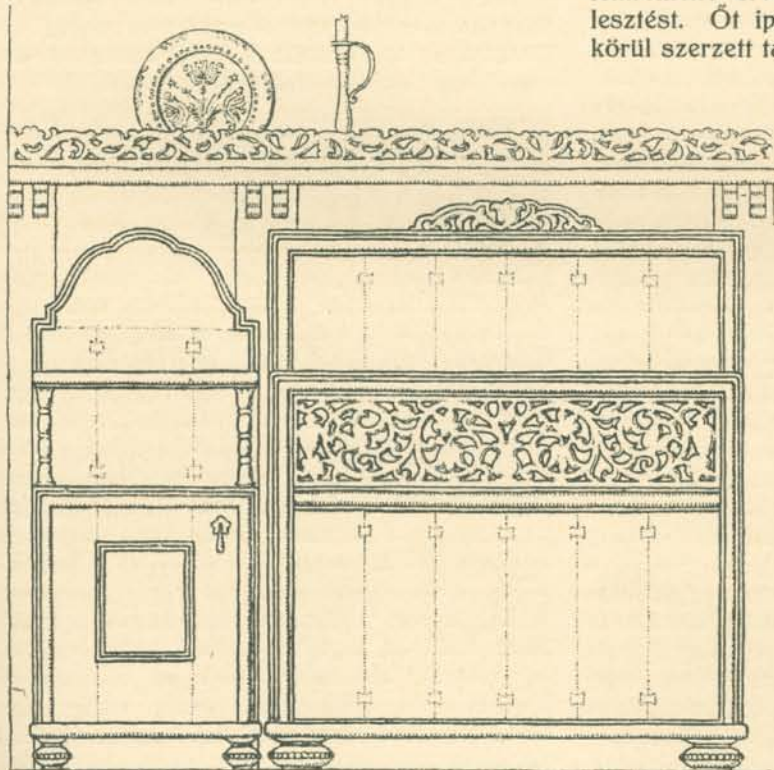
4. Néhány tanulság. Önkényt adódik mindebből, hogy nem a pályázati alkalmak hiánya és nem a fontos mozzanatok távolmaradása hat terpesztően iparművészeinkre. Az emlékpályázatra vásárlások céljára három-ezer koronát szántak és ebből alig lehet kiadni ezerkétszázat. Szabadelvűbb pályázati feltételeket, az egyéni gondolat érvényesüléséhez szélesebb területet el sem lehet képzelni. És mégis: csak egy nagy gyöngeszeg jeleivel találkozunk. Valljuk meg: nagy a felszínesség, a kapkodás, a meg nem emésztett tudás mindenfelé. Fiataljaink nem tudnak vagy nem akarnak a dolgok végére járni, el-

merülni, vajadásokkal és fájdalokkal szülni, tanulni és magasrendű szenzációkat átélni. Vannak kész formák, tetszetős banalitások, bizonyos plakátrajzoló rutinok — és ezeknek a fogásoknak megvesztegető variációit úgy hívják, hogy pályamunka. Vajjon ott van-e az idők méhében a nagy genie is, ki mindent halomra dönt, vagy legalább a talentumok néhány tucatja, aki újra törvénybe iktatja a művészre vonatkozólag: a becsületes tudást, a néha tépelődő, de végül mindig diadalmas önbizalmat, a szigorú mértéket, mely egy nagy közösség etikai feladatait rakja a vállakra?

MŰVÉSZETI OKTATÁS

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁK TÚLTENAGÉSE. A bécsi iparművészeti iskolát a fenntartó hatóságok a közeljövőben tovább akarják fejleszteni s új osztályokkal óhajtják kibővíteni. Ez alkalomból a bécsi kereskedelmi kamara is állást foglal a kérdésben s a kibővítés részleteire vonatkozólag különleges kívánságokat vetett fel. Ezekhez szolt hozzá legutóbb a kamara gyűlésén Pendl Ervin, aki igen figyelemreméltó érveléssel ellenezte a továbbfejlesztést. Őt iparművészeti árúk terjesztése körül szerzett tapasztalatok, valamint az egyes

osztályok működésének megfigyelése arról győzték meg, hogy itt is beállott a teoretikus képzéssel járó nagy baj, az akadémiailag képzett egyének túltengése a gyakorlati jó munkáskezek rovására. A túlsok magasabb iskola elvonja a hivatásos munkást, melyre az iparnak szüksége van és szellemi proletárt nevel belőle. Ennek egyik következménye a szellemi munka rossz díjazása is. A nagy kapacitásokon kívül ma csak a munkás részesül szolgálataiért megfelelő jutalomban. A renszánshoz nem volt szüksége művésziskolákra, ott elegendőknek bizonyultak egy-egy mester műhelyei is, mégis nagy, gazdag műipar fejlődött ki. Ő tehát ellensége a folytonos specializáló törekvéseknek is, éppen mivel a mester s a műhelye az ő ideáljai. Ez adja meg az életbe s annak gondjaiba való elmerülés lehetőségét a tanuló-

A Gellértfürdő és szálló berendezésére hirdetett pályázat. Megyer Antal 400 koronás II. díjjal kitüntetett pályaművének éjjeli szekrénye és ágyterve. (2500 koronás vendégszoba.)

Konkurrenz zur Erlangung von Entwürfen der Einrichtung eines städt. Badehotels in Budapest. A. Megyer: Nachtkästchen und Bett. Teil des Entwurfs für ein Gastzimmer zu 2500 Kronen.

nak, az óv meg a túlsok elmélettől s az iskolapad meg a gyakorlati élet mai nagy ellentmondásaitól. Általában is küzdeni kell az ellen a törekvés ellen, mely egyre több fiatalembert terel el becsületes mesterségétől a „művészet“ berkeibe s beleviszi őket a művésziskolákba, melyek újabb művésznevelőket képesítenek és így rendkívül gyorsan harapózik el a művészek száma. Általában a művésziskoláknak nemcsak a hivatalos szabályzatokat kellene figyelembe venniök, hanem a kezük munkájával tevékenykedő szakemberek tanácsait is jó volna időről-időre meghallgatni s ezt az új idők diktálta követelményt végre a fenntartó hatóságoknak is el kellene ismerniök. Pendl előadása, mint ebből is látszik, bizonyos körök számára nagyon is megszívlelni való gondolatokat nyújt, bár az is bizonyos, hogy általánosságban hangoztatott elvei nem mindenütt fedik a tényleges viszonyokat és az előadásnak vannak nagyon is vitatható pontjai.

A ZESSENIIPARMŰVÉSZETIISKOLA. Alig múlik el esztendő, hogy Németországban egy-egy új iparművészeti iskola meg ne nyílna, melyek alig két-három év elteltével már bebizonyítják kiváló használhatóságukat. Az utóbbi évek egyik legjobb ilyenmű tanintézete az esseni iskola, melynek évvégi kiállításából most mutat be néhány jól sikerült produktumot a Kunstgewerbeblatt. A képeket kísérő magyarázatokból megtudjuk, hogy ezt a tanintézetet egy haladó ipariskola romjaiból teremtették újjá 1912-ben, noha a porosz iskolaügyi minisztérium nem nagyon szívesen vette a művészi átalakítását, mivel véleménye szerint Poroszországban éppen elég már az iparművészeti célokat szolgáló magasabb iskola. De végre is győzött a jobb belátás és Essen hatalmas ipari fellendülése megkívánta az ily irányú szakiskolát. Fischer Alfréd, egy jeles fiatal építész bizatott meg az iskola reorganizálásával s főleg kitűnően megválasztott munkatársai gárdájával ért el nagy sikereket. Thorn-Prikker, egy jónevű festő, Merten fémművesosztálya, Doetter textilmunkái, Enseling szobrászműhelye és az igazgató építési s lakberendező-oktatása csakhamar nagyon népszerűvé tették az iskolát. A munkákon kissé megérzik ugyan a bécsi íz, mely úgy látszik megvesztegetően hat az újabb német iparművészetre is, de mindenben észrevehető az anyagok kezelésének biztonsága s itt-ott egy-egy lehellete az expresszionista irányoknak. Mindenesetre egy figyelemreméltó kis zuga annak a nagy és lendületes kultúrmunkának, mely Németországban a műipar s az ízlés megjavításáért immár hosszú idő óta folyik.

PÁLYÁZATOK

ELDÖLT PÁLYÁZAT. A hadiemléktáblákra és emlékművekre hirdetett pályázat bírálóbizottságának február hó 10-én tartott ülésén Radisics Jenő miniszteri tanácsos, az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum igazgatója elnökölt a megjelenésében akadályozott Bérczy István polgármester helyett. A bizottság a beérkezett 273 pályaműnek beható megtekintése és megvitatása után sajnálattal állapította meg, hogy a pályázat a beküldött pályaművek nagy száma ellenére nem felel meg egészen a várakozásnak, mert alig akad néhány pályázó, aki a szép és hálás feladatot méltóan megoldotta volna. A pályázó művek közül a bizottság 300 koronáért megvásárolta Kovács Erzsinek két tervét, 500 koronáért Tóth Gyula és Diósi Antalnak négy pályaművét, 150 koronáért Megyer Antalnak, 100—100 koronáért pedig Thain Sándornak és Wessely Vilmosnak egy-egy tervét. A rendelkezésre álló összeget a bizottság egészen azért nem merítette ki, mert nem talált több díjazásra érdemes tervet. Valamennyi pályaművet az Országos Magyar Iparművészeti Társulat 10 napig kiállította az Iparművészeti Múzeumban. A kiválóbb terveket e füzetünkben közöljük.

HÁBORÚS VILÁG

FELHÍVÁS A „VÖRÖS FÉLHOLD“ ÉRDEKÉBEN. A háború kitörése óta egyre súlyosabb terhek hárulnak a dolgozó társadalomra. Megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy mindenki lelkes önfeláldozással teszi meg kötelességét a köz érdekében, ami természetes, mert hiszen a most folyó nagy küzdelem tulajdonképpen egész existenciánkért folyik. Azzal is tisztában kell lennünk azonban, hogy a háború diadalmas befejezése nemzeti létünk megerősítésével és törekvéseink eredményes teljesülésével egyértelmű. Azok, akiket hivatásuk vagy koruk a harcra szólított, legfőbb javukat, egészségüket, sőt életüket áldozták értünk, az itthonmaradtakra és dolgozókra pedig eddig nem hárult egyéb áldozat, mint az, hogy a háború bajainak és csapásainak némi enyhítését anyagi hozzájárulással tesszük elviselhetővé. Nincs jogunk és nincs okunk tehát panaszkodni még akkor sem, hogyha ezek az anyagi áldozatok túlmennének azokon a határokon,

PÁLYÁZAT HADI EMLÉKTÁBLÁRA ÉS SZABADON ÁLLÓ EMLÉKMŰRE. Társulatunk múlt évi november havában általános nyilvános pályázatot hirdetett hadi emléktáblákra és emlékművekre, melynek eredménye azonban — bár több figyelemreméltó mű akadt a pályázatok között — nem felelt meg egészen a várakozásoknak. Ezért a társulat e pályázathoz fűződő fontos célra való tekintettel újból hirdet pályázatokat a következő feltételek mellett:

A) Pályázat hadi emléktáblára.

1. Tervezzenek falba illeszthető egyszerű emléktáblát, mely alkalmas legyen arra, hogy kisebb község valamely középületének (templom, községháza stb.) falába illesztve, megörökítse az illető község hős szülőiteinek neveit, kik a most dúló háborúinkban elesetek.

2. A társulat a pályázóra bizza, hogy milyen kőnemből, mekkorára, álló vagy fekvő alakúra tervezze az emléktáblát. Csupán azt köti ki, hogy kőből faragva előállítási ára 1000.— koronát ne haladja meg, továbbá, hogy műkőben vagy pirogránitban való sokszorosításra is alkalmas legyen.

3. A pályatervet 1:5 arányú méretű árnyékos vetületi rajzban kell elkészíteni. A kidolgozás módja (ceruza, kréta vagy tollrajz, akvarell stb.) a tervezőtől függ.

B) Pályázat szabadon álló hadi emlékre.

1. Tervezzenek olyan szabadon álló egyszerű emlékművet, mely alkalmas legyen arra, hogy kisebb községek valamely közterén felállítva, megörökítse az illető községnek a most dúló háborúinkban elesett hős szülőiteinek neveit.

2. A társulat a pályázóra bizza, hogy milyen kőnemből, mekkorára és milyen alakúra tervezze az emlékművet. Csupán azt köti ki, hogy előállítási költsége kőből faragva ne haladja túl a 4000 koronát, továbbá, hogy műkőben vagy pirogránitban való sokszorosításra is alkalmas legyen.

3. A pályatervet 1:10 arányú méretben kell elkészíteni. Az árnyékos ortogonális vetületi rajzokon kívül — legalább vázlatos — távlati kép is megkívántatik. A kidolgozás módja (ceruza, kréta vagy tollrajz, akvarell) a tervezőtől függ.

Mindkét pályázatra érvényes feltételek.

1. Hazai kövön kívül a pályázó egyéb anyagot (bronz, cserép, mozaik) is alkalmazhat

pályaművén, ha ezzel az előállítási összeg megállapított maximumát nem haladja túl.

2. A társulat mindkét pályázat első díjául külön-külön..... 600—600 K-t második díjául szintén külön-külön 400—400 „

összesen 2000 K-t

tűz ki.

A pályadíjak csakis a pályázat feltételeinek mindenben megfelelő pályaműveknek ítéltethető oda. A pályadíjak fejében a társulatra száll az illető pályaművek korlátlan sokszorosítási joga, de megvalósításuk esetén a kivitelhez szükséges további munkákért a társulat a Tervezői díjszabásban megállapított díjakat fizeti a pályázónak.

Emellett fenntartja a jogot magának a társulat, hogy a pályadíjak kiadása esetén a pályázó művek bármelyikét 100—100 koronáért megvásárolhassa. Ennek fejében a pályaterv ugyan a társulat tulajdonává válik, de szellemi tulajdonjoga a pályázóé marad. Ezért tehát ezek a tervek majdan csak úgy valósíthatók meg, ha az, aki egyik vagy másik terv alapján rendelést akar tenni, a tervezet felhasználása és a részletrajzok díjazása dolgában az illető művésszel megegyezik. A társulatnak azonban megmarad a joga, hogy a pályatervet kiállítsa és azokat lapjában, a Magyar Iparművészetben közölhesse.

3. A pályázaton csakis magyar állampolgár vehet részt.

4. A pályázat titkos, ennél fogva lássa el minden pályázó pályaművét jeligével és csatolja ugyanezzel a jeligével ellátott zárt borítékban nevét és lakásának címét.

5. A pályaműveket 1915. május hó 10-dike déli 12 óráig kell beküldeni az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságához. (Budapest, IX. Üllői-út 33—37.)

6. A pályázatot az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat állandó bírálóbizottsága dönti el.

7. Valamennyi pályaművet a pályabírótság döntése után a társulat legalább 8 napig kiállítja az O. M. Iparművészeti Múzeumban.

8. A meg nem vásárolt pályaműveket a kiállítás után legkésőbb 30 napon belül el kell viténi, mert ezen időn túl a társulat nem vállal értök felelősséget.

Budapest, 1915 március havában,

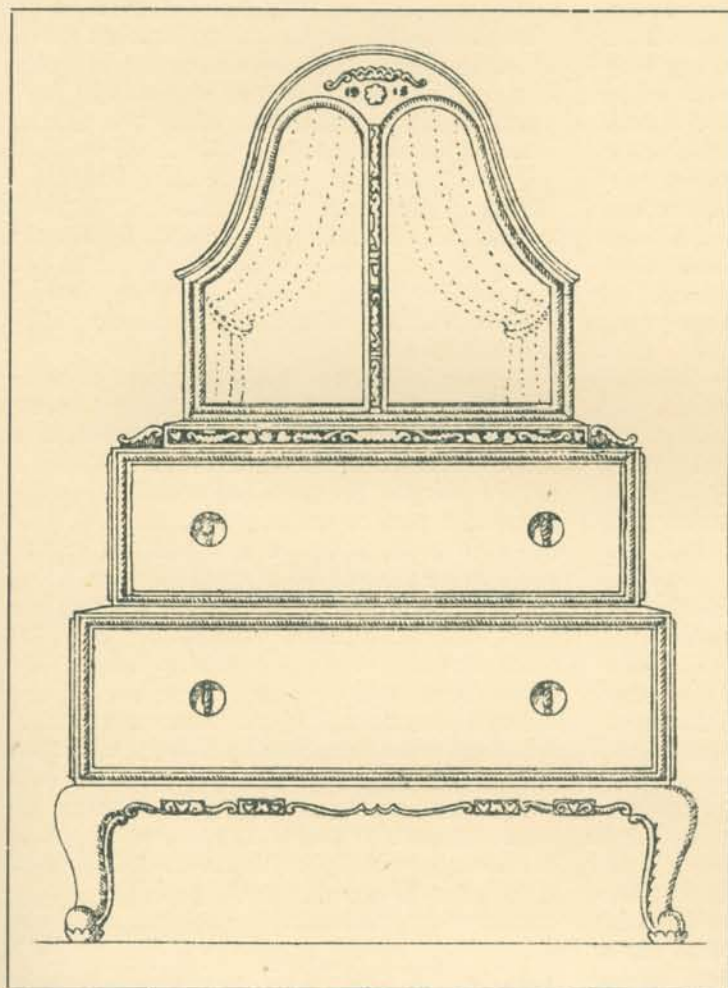
Az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat elnöksége.

FIGYELMEZTETÉS. Félreértések és kellemeitlenségek elkerülése végett nyomtatékosan figyelmeztetjük t. olvasóinkat, hogy az e füzetben közölt hadiemlékek terveinek sokszorosítási joga kizárólagosan az illető tervezőművészeket illeti meg. Ennél fogva azokat beleegyezésük nélkül nem használhatja fel senki.

amelyekre rendes viszonyok külön alig volnánk képesek. Nincs okunk és jogunk panaszkodni azért sem, mert hiszen a cél, amelynek kiküzdéseért válllvetve kell küzdenünk, valóban szent cél mindannyiunkra nézve. Ezt érezte meg az egész magyar társadalom, amidőn a háború legsúlyosabb pillanataiban Törökország elhatározta, hogy ellenségeink ellen szintén harcba száll, hogy a közös cél kivívása és biztosítása érdekében velünk egyesüljön. Törökország e lépésének és végtelen nagy örömet keltő elhatározásának nemcsak politikai, hanem különösen Magyarország szempontjából, nagy gazdasági és kulturális jelentősége is van. Mindannyian tisztában lehetünk azzal, hogy a háború diadalmas befejezése végre teljesen kitarja előttünk a Kelet kapuit, amelyen át legnagyobb államférfiaink

véleménye szerint is nemzetközi helyzetünk megerősödésének és ezáltal nemzeti törekvéseink valósulásának legbiztosabb útja vezet. Mindezeketől eltekintve, a rokon kapocs és évszázados barátság, amely köztünk és Törökország között fennáll, sőt tovább meggyünk, az az érzelmi közösség, amely közös gazdasági és kulturális céljaink megvalósításának legfontosabb tényezője, valósággal elemi kötelességünké teszi, hogy e végtelenül súlyos napokban szervesen kapcsolódjék a magyar társadalom ahhoz a humanitárius intézményhez, amely Törökországban van hivatva a háború borzalmas sebeit és csapásait enyhíteni. Az ily irányban megindult és gyönyörtlen fejlődő mozgalmat megértéssel és örömmel karolta fel a magyar társadalom. Hogy pedig ez az akció mennél szélesebb rétegekre lehessen kiterjeszhető, azzal

a kéréssel fordulunk lapunk olvasóihoz, hogy a „Vörös Félhold“ részére juttassák el hozánk adományukat, melyet nyilvánosan nyugtázzunk és rendeltetési helyére juttatunk. Alig szükséges hangsúlyoznunk, hogy a legkisebb adományt is őszinte örömmel és meleg szeretettel fogadunk. Nem kételkedünk benne, hogy intervenciónk olvasóink legbensőbb meggyőződésével és áldozatkészségével fog találkozni. Az adakozást szerkesztőségünk ötven koronával megkezdi. Budapest, 1915 február havában. A szerkesztőség.

A Gellérfürdő és szálló berendezésére hirdetett pályázat. Löffler Sándor és Béla: Szalonszekrény. A 400 koronával megvásárolt pályaterv egyik lapja.

Konkurrenz zur Erlangung von Entwürfen der Einrichtung eines städt. Badehotels in Budapest. A. und B. Löffler: Salonschrank.

VASÉKSZEREK. Két évvel ezelőtt Berlinben egy kis kiállítás volt, amely a népek csatájának százéves fordulója alkalmából bemutatta azon idők vasékszereit. Öreg sublótokból, múzeumi üvegszekrények fenekeiről előkerültek ama történeti emlékezet tárgyai, amelyekbe bele volt karcolva az a mottó: „Aranyat adok vasért“. Az érdeklődő tekintet csendesén megmosolyogta ezeket a karpereceket és gyűrűket, broche-okat és kézelőgombokat és senkisé hitte volna, hogy a történet oly gyorsan megismétli önmagát. Mert amikor az új népek csatája megindult, egyszerre feltámadt a vasékszer is, ha ezúttal kevesebb és igénytelenebb formában is, pusztán a vasgyűrűk

alakjában. A történelem e ponton egyszerűbbé vált és csak az emberek történetérvése és hazafias áldozatkészsége lett nagyobb. Helyes is, nemes is volt a gondolat, mely ily módon egy szép gesztussal adta oda aranyát azoknak, akiknek erre gyors szükségük volt. De ezen a ponton azután meg is kell állni és semmiképpen sem lehet odáig menni, ahova a crefeldi és frankfurti hölgybizottságok törek-szenek, hogy a háború alatt s a háború utáni nehéz években a vasékszer, mint a takarékos-ság szimboluma viseltessék. Állítólag már német tervezőművészek, köztük olyan is, mint Behrens Péter foglalkoznak alkalmas modellek készí-tésével. Bármennyire tiszteletreméltó is ez idők komoly és csak a vas súlyával mérhető jellege, ebben az ötletben van valami, ami túlhaladott álláspontnak tűnik fel. A vas mint ékszeranyag: művészietlen, stílustalan, nehézkes, nem is szólva arról, hogy még gyűrűnek is jóformán hordhatatlan a rozsdá-sodás miatt. Viszont a takarékos-ság szem-pontja, amire itt hivatkozni szokás, rég meg-cáfolt tétele a nemzetgazdaságnak. Háborúban s még inkább háború után az ipari cikkekkel nem takarékoskodni kell, hanem ellenkezőleg: minél inkább biztosítani a megszokott üzemek folytatását. Egy sereg iparost, ötvöst, arany-művest, ékszer-csiszolót, kereskedőt stb. meg-fosztani a megélhetés alkalmaitól, csak azért, mert egy-két évig divatot lehet teremteni egy bizarr, de művészietlen ötlettel, olyasmí volna, mint felfordítani a fejlődés rendjét azért, hogy — száz év múlva legyen mit kiállítani egy pár üres múzeumi üvegszekrénybe.

ÚJÁÉPÍTÉS. Tannenberg után alig hogy megtisztult Kelet-Poroszország földje az ellenség hordáitól, a Német építészek szö-vetsége gyűlést tartott Berlinben az Archi-tektenhausban, hogy tanácskozzék az orosz-dulás okozta károk helyreállítása fölött. Nem elpusztult régi műemlékek felépítéséről volt szó, hanem arról, hogy az újabb keletű, többé-kevésbé izléstelen vagy legalább is semmit-mondó elpusztult templomok, iskolák, pályau-dvarok és egyéb köz- és magánépületek helyébe nemcsak szebbeket, izlésesebbeket, hanem egyúttal a vidék tradíciójának megfelelő, talajban gyökerező stílusú épületeket emel-jenek. Ami ebben a gyűlésben kifejezésre jutott, nemcsak a németek mindenre kiterjedő előre-látása, vagy a szép iránti érzék fényes tanúság-tétele, hanem azonkívül egy az újabbkori német építészetben általánosan érvényesülő elvnek a kidomborítása, mely az ú. n. Heimschutz-mozgalomban vagyis a bodenständig, azaz a szülőföld talajában gyökerező, vagy a talajba illeszkedő művészet ápolásában jegecesedett

ki, egy művészi, elsősorban építési irány, mely mindig az illető vidék helyi történelmi tradi-cióival és annak talaj-, éghajlati, kereseti és egyéb viszonyaival számol, amint az a régiebb helybeli házak építésmódjánál érvényesül és azoknak különleges helyi ízt ad. Régebben — azaz nem is olyan nagyon régen — Porosz-országban is az (azóta annyira kigúnyolt) 7 séma szerint jártak el, ha — pláne vidéken, ahol monumentális épületekre nem igen telt — hivatalos épületet emelni kellett. Kész terveik voltak raktáron az ilyen meg amolyan nagy-ságú templomok, iskolák, bírósági, pénzügyi, stb. épületek számára, tekintet nélkül arra, akár Felső-Sziléziában, akár a tengerövezte Schleswig-Holsteinban kellett azokat felépíteni. Ez volt az ú. n. hivatalos építészet. A ma-gánházak pedig vagy csak a merő szükségből indulván ki „pallérstílusban“, vagy ha az építői-nek nagyobb ambíciói voltak, rosszul értelme-zett reneszánsz vagy újabb pláne „modern“ stílusban készültek. Szóval úgy intézték ezeket az elég fontos kérdéseket, mint akárcsak nálunk. A Német építészek szövetsége tehát határozatilag kimondotta, amihez a porosz kormány jelenvolt képviselője is hozzájárult, hogy ha már állami segéllyel újra kell építe-nünk az eydtkuhneni pályaudvart, a pillkalleni templomot, a neidenburgi leányiskolát stb. stb., akkor építsük azokat nemcsak csinosan, cél-szerűen és higiénikusan, hanem egyúttal az illető vidék régi jellegzetes építőmódor tekin-tetbevételével is.

Bár nem abban a mértékben, de nekünk is van ilyen Kelet-Poroszországunk, melynek orosz-dúlta községeit állami segéllyel majd újra fel kell építenünk; ott is érezte nivelláló hatását az a bizonyos hivatalos építészet, ott is ter-peszkedett pallérstílus, meg talán az ú. n. secesz-sziós stílus is, de ha valahol hazánkban kap-csolatot teremteni lehet modern építészet és hajdani építészet között, akkor ezt Északma-gyarországon, Rákóczi ősi földjén lehet. Ott nincs szükség sem új, sem régi idegen épí-tészeti formákra, de a subadiszítések-ből meg fejfákból összetákolt úgynevezett magyar stílus formáira sem. Temérdek ott a régi, jellegzetes polgári ház és más épület, melyeknek formái kínálkoznak a modern igényeknek megfelelő felhasználásra és alapját képezhetik egy újkori északmagyarországi építőművészetnek és mely talán kiinduló pontja lehet a magyar „Heim-schutz“-mozgalomnak. Bogdánffy-Pauly Erik.

HŐSEINK EMLÉKÉT megörökítő hadiem-lékek, emléktáblák, emléklapok készülnek majd ezrivel a háború befejezése után és előre-látható, hogy sok nem hivatott, de élelmes vállalkozó, dilettáns és mesterember megkeresi

87

Művészi fényképek. — 87. Máté Olga: Női arckép.

Künstlerphotographien. — 87. Olga Máté: Mädchenbildnis.

85

88

Művészi fényképek. — 88. Pécsi József: Gulácsy Lajos
arcképe.

Künstlerphotographien. — 88. J. Pécsi: Bildnis des Malers
L. Gulácsy.

89

Művészi fényképek. — 89. Kalmár Lipót: Női arckép.

Künstlerphotographien. — 89. L. Kalmár: Mädchenbildnis.

87

90

91

Művészi fényképek. — 90. Widder Frigyes: Pécsi József arcképe. — 91. Feleky Frigyes: Dinkelbühl.

Künstlerphotographien. — 90. Friedr. Widder: Bildnis des J. Pécsi. — 91. F. Feleky: Dinkelbühl.

92

93

Művészi fényképek. — 92. Pécsi József: Gyermekarckép.
— 93. Krausz Béla: Tél hangulat.

Künstlerphotographien. — 92. J. Pécsi: Kinderbildnis. —
93. B. Krausz: Winterstimmung.

94

Művészi fényképek. — 94. Rónai Dénes: Sámuel Kornél arcképe.

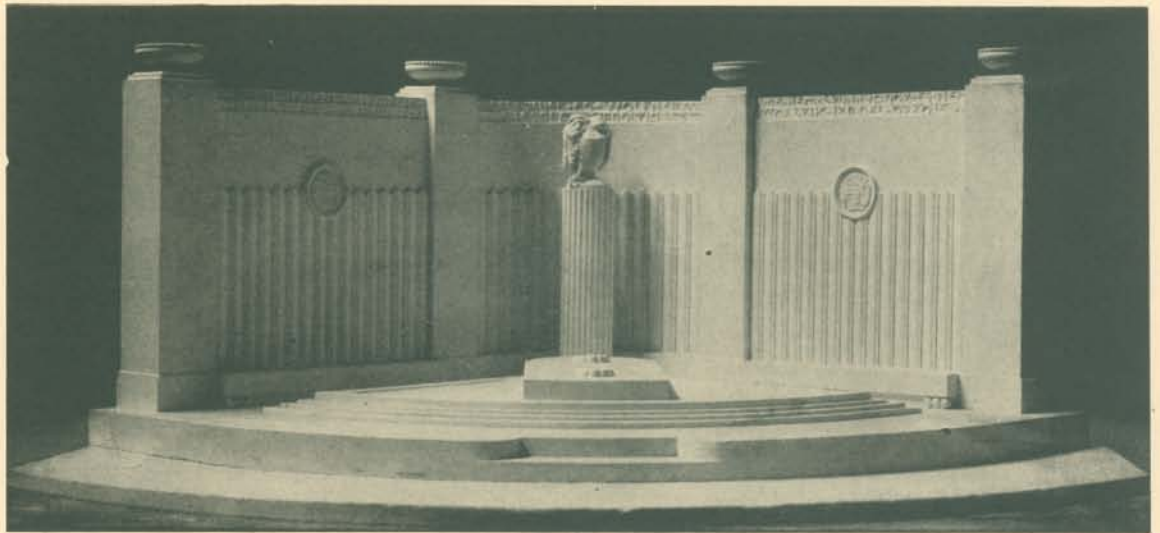
Künstlerphotographien. — 94. D. Rónai: Bildnis des Bildhauers K. Samuel.

95

95. Sámuel Kornél: Akttanulmányok.

95. K. Sámuel: Aktstudien.

96

97

96—97. Sámuel Kornél: Síremlék és dekoratív féldombormű.

96—97. K. Sámuel: Grabdenkmal und dekoratives Relief.

módját, hogy mennél nagyobb hasznot merítessen a magyar közönség kegyeletes és hazafias felbuzdulásából. Nehogy egyes megrendelők tájékozatlansága miatt a célnak meg nem felelő munkák létesüljenek, az Országos Magyar Iparművészeti Társulat egész önzetlenül ajánlja fel szolgáltatását s szívesen közvetíti a megrendelést, ajánl tervezőket, műiparosokat s vállalja a tervek, költségvetések és munkák elbírálását is. Az érdekelt hatóságok, egyesületek és egyéb intézmények tehát a maguk érdekében cselekszenek, ha idejekorán bizalommal fordulnak a társulat vezetőségéhez útbaigazításért.

IZLÉST A HADIKÓRHÁZBA. Kedves és okos nők sürögnek-forognak a háború sebesült vitézei közt és a sok szenvedést, mely ezeknek részükül jutott, gyengédséggel, figyelemmel igyekeznek elfeledtetni. A hadikórház — bármennyire ügyel is a higiénére és a kórházakhoz fűzött követelményekre — nemcsak kórház e szó rideg értelmében, de egyben a távoleső otthont, a családi élet messze parázsló tűzhelyét is elő kell varázsolnia a beteg katona szívében. Ezért lehet — és kell — elvárni e kórházaktól, melyeket a társadalom legnemesebb és legjobb ízlésű rétege hozott létre, hogy a kedélyvilágra is hatni tudjanak s necsak a testi üdülésnek szolgáltatásban álljanak. Bizonyos, hogy nem nagyarányú, költséges vagy éppen hivalkodó berendezésekről van itt szó, nem szükséges holmi cifra képecskékkel, másikkal, kítőmött madarakkal meg szarvasagancsokkal fokozni a kórtermek „lakályosság“-át, hanem mindenekelőtt a tisztaságnak, egyszerűségnek és világosságnak kell hatnia. Oly tényezők, amelyeket a fehér mosható lakkozás bútoron, ágyon, falburkolaton egyaránt elősegít. A tisztaság nemcsak kelléke a jó kórteremnek, de legfőbb dísz is, mert a fehér szín s a mocsoktalan felületek a megnyugvás, a jóléti életérzés sugallatával töltik el a beteget. Függönyökül — amennyiben ilyenek egyáltalában alkalmaztatnak — az egészen könnyű batisztok a legalkalmasabbak fehér vagy gyengén színezett díszkrét mintákkal, mert ezek legkönnyebben tarthatók tisztán s a világosságot, a fényt is legjobban bocsájtják át. Bútoroknak — még ülőbútoroknak is — a mosható fabútorok a legalkalmasabbak, melyek még akkor is szépek, ha semmi cifraság sincs rajtuk, csak tisztán és jól vannak mázolva. Lámpák is könnyen állíthatók elő egy-egy izzóláng köré dróton húzott ernyő segítségével, ami nem is kerül sokba, szép is lehet és éjjel az alvásnál is díszkrét fényt ad, anélkül, hogy vakítana. A lélekre, az idegekre való hatás szempontjából leg-

megnyugtatóbb a zöld selymen átszűrődő fény. Díszre a betegszobának nem igen van szüksége, legfeljebb egyre, ami — ha az orvos nem ellenzi — legszebben beszélhet egy katona szívéhez: néhány szál virágra. Az éjjeli szekrényen egy befőttes üvegbe tett pár szál szegfű vagy rózsza — egy egész regevilágot jelent az élet legádázabb küzdelméből visszatérőnek. Aki már megfigyelte, mennyi fogékonyságot áruel a magyar nép fia még hősi betegágyán is a művészet iránt, bizonyára nem fog sajnálni egy-egy szép lapot sem tőle, az éjjeli szekrényén, akár bekeregetve is, egy színes reprodukciót, egy-egy jobb képes levelezőlapot vagy művészies fotográfiát. Persze hiba volna itt mindenáron „aktuális vonatkozás“-t keresni és sokkal helyesebb szempont a tiszta, nyugodt hatást biztosítani, mint ahogy mindenből, ami egy hadikórház ápolóját körülvesz, szeretetnek, megnyugvásnak és derűs hangulatnak kell áradnia.

HARCTÉRI GRAFIKA. A művészet aligha vár kevesebbet a most lezajló világtörténelmi eseményektől, mint az egész kultúra, vagy akár a népek közgazdasági érdekeltsége. Egy nagy és felfrissítő lendületnek vagyunk tanúi, kortársai alig felülmúlt történelmi extázisnak. Ha hinni lehet jóslatoknak és egyáltalában szabad a háború utáni állapotok perspektívájába belebocsájtkozni, akkor a művészet is nagy változások küszöbén áll és az építészet, festészet, szobrászat e nagy szenzációk megrendülésein át fog eljutni az újabb stílushoz. Ahhoz a stílushoz, mely a nagy egyszerűség, a belső nyugalom, a szuverén formabiztonság megnyilatkozása lesz a régi ötlet-szerűség, impressziók visszaadása helyett. Sokan hiszik és talán nem ok nélkül, hogy mikorára e nagy élmények leszűrődnek a mai nemzedéken, akkorára a képzőművészet is, iparművészet is megszabadul mindama kicsiségektől, díszítőelemektől, járulékos gondolatoktól, amelyek egy erőteljes formanyelv kialakulásának ma még útjában állanak. Nos, akár mint alakuljanak is a körülmények, egy bizonyos: a háború zűrzavarában e nagy megtisztulási folyamatból még mit sem érzünk. Legkevésbé a harctéri grafikán érezni meg az események lendítő erejét. Csakúgy, mint ahogy a szóval, úgy a rajzolóval sem tud nekünk igazi művészi képet adni a most folyó eseményekről a krónika. Itt is kicsinységekbe, kedves ötletekbe, tetszetős vagy naturalista borzalmakkal telített csevegésekbe fullad bele az elbeszélés. S akár a német, akár az osztrák vagy magyar „harctérre küldött művész-munkatárs“ lapjait nézzük az illusztrált újságokban, egyformán érezzük a fásultságot, a nagy meg-

illetődés hiányait a rajzokról. Vannak brilliáns technikusok és izgatott mesélők, vannak szelid melanchóliával és huszáros snájdígsággal dolgozók, csak éppen a koncepció ereje hiányzik mindenünnen, az átfogó tekintet, mely egyetlen drámai jelenetbe tudna sűríteni egy hősi akciót. Bizonyára nem várunk lionardói kompozíciókat azoktól a vázlatoktól, melyeknek néhány perc szenzációit kell megrögzíteniök. De mégis mintha most bosszulná magát az, amit egy egész nemzedék elhanyagolt: az átfogó, összefoglaló nagy vonalak művészete, a lényegesnek megragadása, a komponálás és a szerkezet, mely a tömegekkel bánni tud és mozgásukat akcióban tudja visszaadni. Több jeles festőnkől tudjuk, hogy a harctéren időzik, még több grafikus sietett vázlatkönyvével a harcoló csapatok mögé, de senki sem hiszi, hogy abból, amit idáig három ország művészeinél láttunk, kitelne egy becsületos kiállításra való anyag. Talán még időre van szükség, amire az ezernyi benyomás egységes képpé sűrűsödik, mire elszáll a pillanat megdöbbenése és a művészet elének állhat, mondván: az emberiség e vérzivatarra nyomán ezek a mindent elmondó vonalak születtek meg.

ELESETT HŐSÖK DÍSZSÍRHELYE. A Lübecki városi tanács olyan eszmét valószínűsített meg, amely kegyeletes és művészi tartalmánál fogva méltó arra, hogy minél több város vezetősége kövesse a példáját. Az ottani kertészeti felügyelő Harry Maass ugyanis tervezetét dolgozta ki, hogy a város közelében fekvő fölgyesnek egyik kiugró szép csoportját díszsírhelynek használják fel a mostani háború elesettjei számára. A terv a maga egyszerűségével is impozánsan szép. Egy szép tisztáson magányos hosszú út visz a fölgyfacsoporthoz, melyet a régi temetők módjára alacsony kőfal övez elliptikus alaprajzban. A kőfalhoz zöld nyírott cserjék élő sövénye tapad s ezen belül sorakoznak a sírok, melyek fölé mint egy nagy zöld kupola, úgy terjeszkedik ki a nyolc-tíz fölgyfa összehorolva koronája. Az egész pedig egy magaslaton fekszik, melynek bejárójához néhány lépcsőn át jutunk. A terület, melyet erre a célra az építész kiválasztott, valóban poétikus. A magány és a hatalmas fölgyek képzete gyönyörű kifejezői annak a gondolatnak, mely a hazáért elvérzett hősök emlékéhez tapad. És így nem csodálatos az, hogyha Németország egyik legkiválóbb kertépítője, Lange Vilmos Berlinben egy rokontárgyú indítványal fordul a német városok vezetőihez, melynek alap gondolata szintén a fölgyfa szimbolikus erején épül. Azt mondja ugyanis, hogy „mindenki, aki meghalt Németország szabadságáért,

faji és vallási különbség nélkül, a németiség hősvé lett és méltó arra, hogy egy fölgyfát ültessünk az ő emlékére városunkban“. Így létesüljön minden községben egy fölgyfaliget, őrzője a hősök emlékének, tanúságtevője a nagy időknek. Alig hihető, hogy másutt is ne akadjanak a városok közelében, esetleg a már meglevő temetők valamelyikében szögletek, amelyeket az avatott szem ilyen célokra alkalmasnak ítél. És addig is, amíg a békés idők elkövetkezésével mód lesz az Iparművészeti Társulat hősök emlékére vonatkozó terveinek a létesítésére, máris alkalom kínálkozik a kegyeletnek egy olyan megnyilatkozására, melyhez maga a természet nyújt segédkezet és amelyet aránylag kevés költséggel lehet a nemzeti gondolat Walhallajává tenni.

BERENDEZŐFELADATOK A BÉKEKÖTÉS UTÁN. Mikor minden érdeklődés — a sóvárgó vágy szárnyán — azokra a feladatokra irányul, melyeket az elkövetkezendő béke fog az emberiségre róni, talán nem érdektelen a berendezőművészet jövődjéről sem beszélni. Hiszen alig lesz iparág, melynek teendői a háború befejeztével sürgősebbek lesznek, mint éppen az építészeti és berendezőfeladatok. Egész országgrészek pusztulása, tökéletes destrukciója nyomán kell majd új életet fakasztani falvakban, városokban, várkastélyokban és templomokban. Nem szólva arról a restauráló tevékenységről, mely Belgiumban s Franciaországban csakúgy fogja foglalkoztatni a német szakértőket, mint Galiciában s Felsőmagyarországon a mieinket, — a lakóházépítkezés is nagyarányú feladatok elé kerül. Tagadhatatlan, hogy amikor egész községek gyors újjáépítéséről lesz szó, nem lehet majd a régi sablonok szerint pepecselő kőművesmesterség tudásával boldogulni. Falvaknak és városoknak kell a földből kinőniök s itt nem lehet vályoggal, sárgunyókkal, szalmafedelekkal boldogulni, hanem új anyagok, önthető falak, bizonyos egységes típusú, de nem művésziellen lakóházak szükségese fog felmerülni és ezeken belül a bútoroknak is alighanem az egyszerű és olcsó ipari formák jól átgondolt, tartós darabjaivá kell válniök. A nagy parasztfalvaknak afféle mezőgazdasági vagy ipari, gyári munkástelepek képét kell öltetniök, aminőkre Essen, Gmindensdorf és sok-sok német kiállítási falu pompás, szabatos példákat nyújtottak. A német Heimatschutz-mozgalom vezetői és Max Landsberg mérnök-író máris kezdik figyelmeztetni a német hivatalos köröket ilyenmű feladataikra, melyeknek megvalósításához Elzászban és Keletporoszországban nyomban a háború után hozzá kell majd fogniök.